

Izraelita honfoglalás

- Újszövetségi kánon ismétlés:

Újszövetségi könyvek felosztása: Evangéliumok: Máté, Márk, Lukács, János

Apostolok cselekedetei (Lukács)

Pál apostol levelei

Keresztény levelek

Jelenések könyve (János)

Újszövetség kialakulásának menete: apostolok tanítása, majd tanítványaik leírták, kis papírokra lejegyzett írások, majd ezeket összeszedték, könyvvé formálták

Evangéliumok megírásának ideje: Márk: Kr.u. 40- 50 között

Máté, Lukács: Kr.u. 70 előtt

János: Kr.u. 90- 100 között

- Zsidók története / izraelita honfoglalás története, Izrael törzsei Palesztínában

Palesztína a Kr.e. II. évezred második felében: (előzmény)

Kr. e. IV. évezred: falukultúra kialakulása. Meghatározó az egyiptomi újbirodalom hatása (1550- 1070). III. Thotmesz (Tuthmozisz): Palesztína egyiptomi tartomány. A városkirályságokat az egyiptomiak átszervezik és ellenőrzik. A fáraók uralma IV.

Amenhotep (Amenofisz) uralma alatt (1364- 1347) megrendül. A városállamok

mezőgazdaságilag művelhető területen voltak, a hegyvidéken kevés lakos élt. A városállamok egymással háborúztak. II. Ramszesz megerősítette hatalmát (1290-

1224). Menerptah idején ismét felkelés ütött ki: a „Menerptah sztélé” felsorolja a

legyőzött ellenségek között Izrael nevét is.

Az egyiptomi uralmat a tengeri épek betelepítése, az Égei tenger felőli népvándorlás szüntette meg. Velük érkeztek a filiszteusok. III. Ramszesz (1184- 1153) letelepítette a filiszteusokat, de nem volt képes visszaállítani Egyiptom uralmát a térségben.

Palesztína sok egymással harcoló, de egyenként erőtlen városállamra esett szét.

Kr.e. XIII. században arám törzsek (ammoniták, moabiták, edomiták) telepedtek le. A

Kr.e. XII. század végére Egyiptom két részre esett szét, északon a tengeri népek

megdöntötték a hettita birodalmat. Asszíriát az arám törzsek hódításai Szíriában és

Felső- Mezopotámiában vetették vissza. Babilon jelentéktelen volt ebben az

időszakban. Az általános káosz miatt elérkezett a megfelelő idő arra, hogy Izrael

törzsei elfoglalják helyüket Palesztína területén és Dávid uralma alatt megerősödve

nevet szerezzenek a történelemben.

Izraelita honfoglalás:

A bibliai hagyomány azt tanúsítja, hogy Izrael ősei bevándorlók voltak Palesztínában.

Három elmélet alakult ki a hódítással kapcsolatban:

- Hódítás modell: József könyve 2- 11. és Deuteronomium 1- 3. alapján
Kr.e. XIII. században háborús hódítás, invázió / ma nem elfogadott
- Békés beszivárgás modell: Bírák könyve 1, 19- 20., 27- 36. alapján
Kr.e. XIV- XII. századig fokozatos betelepedés, legelőváltásos módszerrel. Két szakaszban: először harcok, aztán békésen. / nagyrészt elfogadott
- Szociológiai modell: nem a Biblia, hanem a régészet, etnográfia és geográfia segítségével magyarázza a letelepedést. / nagyrészt elfogadott

Nem bevándorlás, hanem a palesztinai kánaánita társadalom átrétegződésének eredménye. Két formája ismeretes:

1. *Forradalom modell*: Kr.e. XIII- XII. században lejátszódott változások alapján. Kánaánita népességből a hegyekbe menekült parasztságból, elnyomott néprétegekből. Az Él istenség kultuszát művelő (Izrael- Él népe) néphez csatlakozott a Mózes vezetésével Egyiptomból menekülő népcsoport, aki Jahve tiszteletét hozta magával. A Jahve hitet átvették tőlük és együttesen szerveződtek Izrael népévé. Mivel a Jahve hit a kánaánita vallás ellentéte, ezért döntő szerepet játszott az izraelita szövetség megerősödésében.
2. *Fejlődés modell*: Szociális- társadalmi változásokkal magyaráz, de elveti a fellázadt népcsoport elméletet. Vallási hatások nem játszanak szerepet, a „Mózes-csoport” szerepe nem jön számításba. A vándorlás oka, hogy a késő bronzkorban a kereskedelem összeomlott, a városkultúrák hanyatlottak. Ezért a parasztok felvándoroltak a hegyekbe. Legfőbb problémája a biblikus hagyomány teljes elutasítása.

Az izraelita honfoglalás folyamatát részleteiben ma már nem tudjuk megállapítani, de a régészet és a bibliai hagyomány segítségével a **beszivárgás modell** felel meg leginkább a bibliai szövegeknek és a régészeti leleteknek. Ez is még kiegészítésre szorul a szociológiai modell segítségével.

(Figyelembe veendő tények:

Menerptah sztélé, a településrendszer elhelyezkedése, arámokkal való rokonság, kánaánita népességben lejátszódó társadalmi folyamatok.)

Izrael, mint nép létezése a Kr.e. XIII. század második felétől tanúsítható az írott és tárgyi emlékek alapján.

A nép történetének fő korszakai a Krisztus előtti időkig:

- pátriárkák kora / Genézis könyvében (Gen 12- 35.) / Kr.e. XV- XIII. században.
- bírák kora / Bírák könyvében / Kr.e. 1012- ig.
- királyság kora / 1012- 1004. Saul, 1004- 965. Dávid, 965- 926. Salamon, stb.
- templomközösség és diaszpóra: Babiloni fogság / 586- 538., majd
538- 333. / templom felépítése, kultuszközösség
- hellenista korszak / Kr.e. 333- tól – Nagy Sándor, majd ptolemaioszok, szeleukidák
Kr.e. 167.: makkabeus felkelés – átmeneti autonómia
Kr.e. 63.: „Szíria” provinciaként római tartomány lett.